

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W KRAKOWIE**

WO.053.11.2021.SB

Kraków, 3 września 2021 r.

Pan

**Prezes Zarządu Stowarzyszenia
Samorządne Strzemieszyce**

Dotyczy: zagrożenia dla cieków w związku z likwidacją kopalni rud cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany”

Szanowni Państwo,

Państwa petycję z dnia 24.06.2021 r. w sprawie zagrożenia ekologicznego dla trzech rzek, związanego z likwidacją kopalni rud cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany” otrzymałem w lipcu br. od Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, od Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, a także od Starosty Powiatu Olkuskiego.

Poniżej przekazuję Państwu informacje dotyczące kompetencji regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz dane dotyczące sprawy będące w posiadaniu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

Państwa obawa o ciągłość przepływów rzek Sztoła, Baba i Biała na terenie gmin: Bukowno, Olkusz, Bolesław, Sławków, Dąbrowa Górnicza wynika z faktu, że właściciel Zakładów Górniczo-Hutniczych „Bolesław” S.A. zamierza przekształcić kompleks wydobywczo-przeróbczy cynku w zakład wyłącznie hutniczy. Będzie się to wiązało z likwidacją kopalń Olkusz i Pomorzany i zaprzestaniem pompowania wody z górotworu. Natomiast rzeki o obecnych przepływach istnieją tylko dzięki zrzutowi wypompowanej wody kopalnianej, ponieważ na skutek działalności górniczej ZGH „Bolesław”, trwającej od 1958 r., utraciły one swe naturalne źródła zasilania.

Pierwszą kompetencją regionalnego dyrektora ochrony środowiska, która się nasuwa po zapoznaniu się z Państwa petycją, jest zapobieganie wystąpieniu szkód w środowisku¹. Kompetencja ta nie ma jednak zastosowania w powyższej sprawie. Prawo nakazuje bowiem regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska działać wyłącznie w sytuacji **bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub w sytuacji wystąpienia szkody w środowisku**. Sytuacje te są zdefiniowane w ustawie i nie są one identyczne z sytuacjami rozumianymi potocznie jako szkoda.

W ogóle pojęcie szkody ma bardzo szeroki zakres, zostało ono użyte w wielu ustawach, w różnych okresach i w każdym akcie prawnym ma inne znaczenie. Czasem zakresy te się pokrywają, jednak w wielu przypadkach oznaczają zupełnie odmienne sytuacje i w zależności od tego różne organy lub sąd są władne rozstrzygać w poszczególnych sprawach.

¹ Na podstawie ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie; tekst jednolity ustawy został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 2020 r. pod poz. 2187.

I tak, w przypadku szkody w środowisku, aby regionalny dyrektor ochrony środowiska mógł wszcząć postępowanie administracyjne, **musi wystąpić negatywna, mierzalna zmiana stanu lub funkcji elementów przyrodniczych**, która:

- 1) jest oceniana w stosunku do stanu początkowego,
- 2) została spowodowana w:
 - a) w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach,
 - b) w powierzchni ziemi,
 - c) w wodach,
- 3) została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska.

W odniesieniu do zmian w wodach i w powierzchni ziemi, żeby można było mówić o szkodzie w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska dodatkowo musi **prowadzić jedną z działalności stwarzających ryzyko szkody w środowisku**. Te działalności zostały szczegółowo i kompletnie wymienione w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

W przypadku działalności górniczej **ryzyko szkody w środowisku stwarza** taka działalność, dla której prawo wymaga pozwoleń i decyzji udzielonych na podstawie przepisów szczegółowych, w tym m. in. ustaw: Prawo wodne i Prawo geologiczne i górnicze, takich jak:

- pozwolenie wodnoprawne na:
 - 1) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - 2) pobór oraz odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych,
 - 3) retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych;
- koncesja na podziemne składowanie dwutlenku węgla oraz koncesja na działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Zmniejszenie przepływu wody w rzekach: Sztole, Babie i Białej będzie wynikać z „działałości” Zakładów Górniczo-Hutniczych „Bolesław” S.A., polegającej na likwidacji kopalni rud cynku i ołowiu „Olkusz-Pomorzany”. Zakończenie eksploatacji będzie się wiązało z kolei z zakończeniem odwadniania kopalni, a w konsekwencji zaprzestaniem zrzutu wód do Sztoły i Baby. Należy zwrócić uwagę, że zaprzestanie zrzutu wód nie jest w swej istocie działalnością (działaniem), a zaniechaniem. Zaniechanie to nie wymaga uzyskania jednego z ww. pozwoleń wodnoprawnych, więc prawnie **nie stwarza ryzyka szkody w środowisku**.

Ponadto likwidacja kopalni „Olkusz-Pomorzany” nastąpi na podstawie planu ruchu likwidowanego zakładu górniczego, a nie na podstawie koncesji na podziemne składowanie dwutlenku węgla czy koncesji na działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego odbywa się na podstawie przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze². Oznacza to, że naprawa szkód powstałych w wyniku likwidacji zakładu górniczego winna być rozpatrywana na podstawie przepisów tej ustawy. W sprawach o naprawienie szkód górniczych orzekają sądy powszechne.

W petycji zwracają Państwo szczególną uwagę na konieczność podtrzymania warunków życia dla bogatego zbiorowiska roślinnego i zwierzęcego i wnoszą o określenie, jakie gatunki roślin i zwierząt są zagrożone w związku z zaniknięciem rzek Sztoły i Baby na skutek likwidacji kopalń Olkusz i Pomorzany.

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze; tekst jednolity ustawy został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 2021 r. pod poz. 1420.

Ze szkodą w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych mamy do czynienia, gdy zmiana stanu lub funkcji elementów przyrodniczych ma **znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.**

Właściwy stan ochrony gatunku to suma oddziaływań na gatunek:

- mogąca w **dającej się przewidzieć przyszłości** wpływać na rozmieszczenie i liczebność jego populacji na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego gatunku,
- przy której dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że:
 - gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska,
 - naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz
 - odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało³.

Zatem, w świetle przepisów ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, negatywne oddziaływanie na gatunek chroniony i chronione siedlisko przyrodnicze ocenia się w odniesieniu do terenu kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu gatunku.

Według ustawy, regionalny dyrektor ochrony środowiska działa w sytuacji wystąpienia szkody w środowisku lub w sytuacji bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku. Bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku definiowane jest jako **wysokie prawdopodobieństwo** wystąpienia szkody w środowisku w **dającej się przewidzieć przyszłości**.

Likwidacja kopalni Olkusz-Pomorzany ma rozpocząć się jeszcze w tym roku. Obniżanie się poziomu wody w rzekach i wpływ tego obniżenia na gatunki chronione i chronione siedliska przyrodnicze mogą być w przyszłości zaobserwowane. **Aktualnie nie ma jednak podstaw do twierdzenia, że dochodzi do zmian w gatunkach chronionych czy chronionych siedliskach przyrodniczych, które – postępując – doprowadziłyby do zniszczeń mających rangę szkody w środowisku.**

W kwestii zagrożenia dla chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt, druga kompetencją regionalnego dyrektora ochrony środowiska, która może mieć zastosowanie w powyższej sprawie, jest ochrona gatunkowa⁴. Kompetencja ta jest realizowana poprzez podejmowanie działań w celu zachowania, zrównoważonego użytkowania oraz odnawiania zasobów dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów.

W stosunku do chronionych roślin, grzybów i zwierząt nie wolno wykonywać czynności zakazanych, określonych w przepisach prawa. Aby móc wykonywać działalność, która może skutkować złamaniem zakazów wobec gatunków chronionych, trzeba uzyskać zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Zezwolenie może być jednak wydane wyłącznie w przypadku:

- braku rozwiązań alternatywnych,
- jeżeli nie jest to szkodliwe dla zachowania we **właściwym stanie ochrony** dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów oraz wynika to na przykład:

³ Według definicji zawartej w art. 5 pkt 24 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; tekst jednolity ustawy został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 2021 r. pod poz. 1098.

⁴ Na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

- z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, lub
- ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

Według posiadanych przez nas danych, w wodach i na brzegach Sztoły, Białej i Baby na terenie gminy Bukowno występują gatunki roślin i zwierząt podlegające ochronie. Wśród chronionych gatunków roślin znajdują się: kruszczyk rdzawoczerwony, pomocnik baldaszkowy, płonnik, rokieta. Z płazów stwierdzono traszkę grzebieniastą, traszkę zwyczajną, ropuchę szarą, ropuchę zieloną, ropuchę paskówkę, kumaka nizinnego, rzekotkę drzewną, żabę jeziorkową, żabę trawną, żabę moczarową, grzebiuszkę ziemną, żabę wodną. Z gadów – jaszczurkę zwinkę, jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą. Stwierdzono także chronione gatunki ptaków i ssaków, w tym bobra europejskiego. Nie wszystkie z nich są jednak zależne od poziomu wód w Sztole, Białej i Babie i zmiana tego poziomu nie wpłynie na liczebność tych gatunków. W rzekach na przykład w ogóle nie stwierdzono gatunków ryb objętych ochroną gatunkową. Występują tam: pstrąg tęczy, amur, jaź, karaś karp, kleń, leszcz, lin, okoń, płoć, sandacz, słonecznica, sum, szczupak, ukleja, wzdrega, pstrąg potokowy.

W przyszłości może zajść sytuacja, w której ZGH „Bolesław” S.A. – poprzez zamknięcie kopalni i zaprzestanie pompowania wody – stworzy ryzyko naruszenia zakazów obowiązujących w stosunku do niektórych chronionych gatunków roślin i zwierząt związanych z wodami Sztoły, Białej i Baby. Wówczas Spółka będzie zobowiązana wystąpić z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o wydanie decyzji zezwalającej na czynności podlegające zakazom wobec gatunków, które będą wymienione w załączonej do wniosku szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej obszaru oddziaływania skutków likwidacji kopalni „Olkusz-Pomorzany”.

Jeśli natomiast ZGH „Bolesław” S.A. nie wystąpi z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o wydanie decyzji lub zezwolenia nie otrzyma, a dojdzie do złamania zakazów, Spółka poniesie odpowiedzialnością karną przewidzianą w ustawie o ochronie przyrody. Orzekanie w sprawach naruszeń odbywa się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, więc czynności wyjaśniające w tym zakresie będzie prowadzić Policja.

Podając powyższe, informuję, że przeanalizowałem przedstawioną przez Państwa sytuację pod kątem przepisów nakładających na regionalnego dyrektora ochrony środowiska obowiązek działania. Stwierdzam, że na obecnym etapie ustawy, na podstawie i w granicach których działam, nie dają mi prawa do wszczęcia jakiegokolwiek postępowania administracyjnego.

**Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Krakowie
mgr Rafał Rostecki
/podpis elektroniczny/**

Otrzymują:

- 1) Adresat -
- 2) WO – aa.,
- 3) ZS – aa.,
- 4) OP – aa.